

คำอธิบายสรุปสาระสำคัญ
พระราชบัญญัติการจัดตั้งสภาองค์กรผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๖๒

๑. ความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของกฎหมาย

โดยที่มาตรา ๔๖ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ บัญญัติให้สิทธิของผู้บริโภคย่อมได้รับความคุ้มครอง บุคคลย่อมมีสิทธิรวมกันจัดตั้งองค์กรของผู้บริโภคเพื่อคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิของผู้บริโภค และองค์กรของผู้บริโภคดีังกล่าวมีสิทธิรวมกันจัดตั้งเป็นองค์กรที่มีความเป็นอิสระเพื่อให้เกิดพลังในการคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิของผู้บริโภคโดยได้รับการสนับสนุนจากรัฐ ทั้งนี้ หลักเกณฑ์และวิธีการจัดตั้ง อำนาจในการเป็นตัวแทนของผู้บริโภค และการสนับสนุนด้านการเงินจากรัฐ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ สมควรมีกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งสภาองค์กรของผู้บริโภคตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

๒. สรุปสาระสำคัญของกฎหมาย

เพื่อให้การตรากฎหมายเป็นไปตามเจตนารมณ์ข้างต้น รัฐบาลจึงได้มีการเสนอให้มีการตราพระราชบัญญัติการจัดตั้งสภาองค์กรผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๖๒ ขึ้นใช้บังคับ โดยสรุปสาระสำคัญได้ดังต่อไปนี้

๒.๑ พระราชบัญญัตินี้เป็นกฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีการ การรวมตัวกันขององค์กรของผู้บริโภค เพื่อจัดตั้งเป็นองค์กรที่มีความเป็นอิสระ ใช้ชื่อว่า สภาองค์กรของผู้บริโภค เพื่อให้เกิดพลังในการคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิของผู้บริโภค

๒.๒ กำหนดลักษณะขององค์กรของผู้บริโภค โดยจะต้องเป็นองค์กรที่ผู้บริโภคซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาตั้งแต่สิบคนขึ้นไปรวมตัวกันจัดตั้งขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองผู้บริโภคและไม่แสวงหากำไร ไม่ว่าจะรวมตัวจัดตั้งนั้นจะจัดตั้งเป็นรูปแบบใด และจะเป็นนิติบุคคลหรือไม่ก็ตาม

๒.๓ กำหนดคุณสมบัติขององค์กรของผู้บริโภคที่มีสิทธิรวมกันจัดตั้งเป็นสภาองค์กรของผู้บริโภค ดังนี้

(๑) ไม่เป็นองค์กรของผู้บริโภคที่จัดตั้งขึ้นไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมหรือถูกครอบงำโดยผู้ประกอบการที่เป็นนิติบุคคล กรรมการหรือผู้มีอำนาจบริหารของผู้ประกอบการดังกล่าว หรือโดยหน่วยงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือพรรคการเมือง

(๒) ไม่เป็นองค์กรของผู้บริโภคที่ได้รับเงินอุดหนุนไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมจากบุคคลตาม (๑) เว้นแต่เป็นเงินที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือได้รับตามพระราชบัญญัตินี้

(๓) เป็นองค์กรของผู้บริโภคที่ได้แจ้งสถานะความเป็นองค์กร

(๔) มีการดำเนินงานด้านการคุ้มครองผู้บริโภคไม่น้อยกว่าสองปี

๒.๔ กำหนดให้มี “นายทะเบียนกลาง” และ “นายทะเบียนประจำจังหวัด” ทำหน้าที่รับแจ้งการขึ้นทะเบียนสถานะความเป็นองค์กรของผู้บริโภคและดำเนินการอื่นที่เกี่ยวข้อง โดยกำหนดให้ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีหรือผู้ได้รับมอบหมายทำหน้าที่นายทะเบียนกลางในการออกประกาศกำหนดหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการรับแจ้งดังกล่าว

๒.๕ กำหนดให้องค์กรของผู้บริโภคมีสิทธิรวมตัวจัดตั้งสภาองค์กรของผู้บริโภคได้ หากได้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ เพื่อให้สอดคล้องกับสิทธิที่องค์กรของผู้บริโภคมีอยู่ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

๒.๖ กำหนดให้องค์กรของผู้บริโภคที่จะร่วมกันจัดตั้งหรือเป็นสมาชิกของสภาองค์กรของผู้บริโภค ต้องแจ้งสถานะขององค์กรของผู้บริโภคต่อนายทะเบียน ทั้งนี้ องค์กรของผู้บริโภคจะต้องมีจำนวนองค์กร ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนองค์กรของผู้บริโภคที่ได้แจ้งสถานะต่อนายทะเบียน

๒.๗ กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการโต้แย้งองค์กรของผู้บริโภคที่ได้แจ้งสถานะไว้ต่อนายทะเบียน ว่าไม่มีลักษณะตามข้อ ๒.๓

๒.๘ กำหนดให้องค์กรของผู้บริโภคที่แจ้งสถานะไว้แล้วจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งร้อยห้าสิบองค์กร มีสิทธิเข้าชื่อกันแจ้งต่อนายทะเบียนกลางเพื่อเป็นผู้เริ่มก่อการจัดตั้งสภาองค์กรของผู้บริโภค โดยจะต้องดำเนินการรวบรวมองค์กรของผู้บริโภคจำนวนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งขององค์กรของผู้บริโภคที่นายทะเบียนกลางได้ประกาศการรับแจ้งไว้ ซึ่งต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในเก้าสิบวัน และเมื่อนายทะเบียนกลางได้ตรวจสอบความถูกต้องของหลักฐานต่าง ๆ แล้วเสร็จ ให้ประกาศการจัดตั้งสภาองค์กรของผู้บริโภค อีกทั้งกำหนดห้ามองค์กรของผู้บริโภคที่เข้าร่วมจัดตั้งข้างต้นถอนชื่อและเป็นผู้เริ่มก่อการหรือเข้าร่วมในการจัดตั้งสภาองค์กรของผู้บริโภคอื่น เว้นแต่จะไม่ได้มีการจัดตั้งสภาองค์กรของผู้บริโภคที่ได้เริ่มก่อการก่อนหน้านี้ภายในเวลาที่กำหนด

๒.๙ กำหนดให้สภาองค์กรของผู้บริโภคมีสถานะเป็นนิติบุคคลที่มีความเป็นอิสระ ไม่อยู่ภายใต้อาณัติหรือการครอบงำหรือการสั่งการไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมจากบุคคลใด มีวัตถุประสงค์เพื่อการคุ้มครองผู้บริโภคทุกด้าน และกำหนดให้องค์กรของผู้บริโภคที่เป็นเริ่มก่อการและองค์กรของผู้บริโภคที่ได้ลงชื่อยินยอมเข้าร่วมเป็นสมาชิกของสภาองค์กรของผู้บริโภค

๒.๑๐ กำหนดให้สภาองค์กรของผู้บริโภคต้องเริ่มดำเนินกิจกรรมที่จำเป็นภายในสามสิบวันนับแต่การจัดตั้ง ได้แก่ การจัดทำข้อบังคับของสภาองค์กรของผู้บริโภค การเลือกตั้งประธานและคณะกรรมการนโยบายของสภาองค์กรของผู้บริโภค การกำหนดนโยบาย แนวทางหรือแผนงานเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค และกิจการอื่นที่คณะผู้เริ่มก่อการเห็นสมควร

๒.๑๑ กำหนดให้สภาองค์กรของผู้บริโภคต้องออกข้อบังคับที่อย่างน้อยต้องมีข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ถูกกฎหมายกำหนดไว้

๒.๑๒ กำหนดให้คณะกรรมการนโยบายสภาองค์กรของผู้บริโภคต้องประกอบด้วยบุคคลที่มีความเชี่ยวชาญอย่างน้อย ๘ ด้านที่จำเป็นต่อการคุ้มครองผู้บริโภค

๒.๑๓ กำหนดให้สภาองค์กรของผู้บริโภคมีอำนาจ

(๑) ให้ความคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิของผู้บริโภค และเสนอแนะนโยบายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคต่อคณะรัฐมนตรีหรือหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง

(๒) สนับสนุนและดำเนินการ ตรวจสอบ ติดตาม เฝ้าระวังสถานการณ์ปัญหาสินค้าและบริการ แจ้งหรือโฆษณาข่าวสารหรือเตือนภัยเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการ โดยจะระบุชื่อสินค้าหรือบริการหรือชื่อของผู้ประกอบธุรกิจหรือไม่ ก็ได้

(๓) รายงานการกระทำหรือละเลยการกระทำอันมีผลกระทบต่อสิทธิของผู้บริโภคไปยังหน่วยงานของรัฐหรือหน่วยงานอื่นที่รับผิดชอบและเผยแพร่ให้ประชาชนทราบซึ่งหน่วยงานของรัฐดังกล่าวต้องแจ้งผลการดำเนินงานในเรื่องนั้นให้สภาองค์กรของผู้บริโภคทราบภายในระยะเวลาที่กำหนด

(๔) สนับสนุนและช่วยเหลือองค์กรของผู้บริโภคในการรักษาประโยชน์ของผู้บริโภคให้มีประสิทธิภาพและได้รับความเชื่อถือ และส่งเสริมการรวมตัวขององค์กรของผู้บริโภคในระดับจังหวัดและเขตพื้นที่

(๕) สนับสนุนการศึกษาและการวิจัยเพื่อประโยชน์ในการดำเนินงานคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิของผู้บริโภค

(๖) สนับสนุนและช่วยเหลือสมาชิกในการไกล่เกลี่ยหรือประนีประนอมยอมความข้อพิพาทเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิของผู้บริโภคทั้งก่อนและในระหว่างการดำเนินคดีต่อศาล

(๗) ดำเนินคดีเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิของผู้บริโภคตามที่เห็นสมควรหรือเมื่อมีผู้ร้องขอหรือให้ความช่วยเหลือในการดำเนินคดีในกรณีที่ผู้บริโภคหรือองค์กรของผู้บริโภคถูกฟ้องคดีจากการใช้สิทธิในฐานะผู้บริโภคหรือใช้สิทธิแทนผู้บริโภค และมีอำนาจประนีประนอมยอมความ และเมื่อศาลมีคำพิพากษาว่าผู้ประกอบธุรกิจกระทำการละเมิด หรือผิดสัญญาต่อผู้บริโภค ให้ศาลสั่งให้ผู้ประกอบธุรกิจชำระค่าใช้จ่ายและค่าป่วยการให้แก่สภาองค์กรของผู้บริโภคไม่น้อยกว่าร้อยละยี่สิบห้าแต่ไม่เกินกึ่งหนึ่งของค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทนที่ศาลกำหนดให้ผู้ประกอบธุรกิจชำระให้แก่ผู้บริโภค เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่ามีค่าใช้จ่ายมากกว่านั้น

(๘) จัดให้มีหรือรวบรวม และเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการอันจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริโภคในการตัดสินใจซื้อสินค้าหรือใช้บริการ ให้ประชาชนสามารถเข้าถึงได้โดยสะดวก

๒.๑๔ กำหนดให้สภาองค์กรของผู้บริโภคต้องจัดให้มีการประชุมสมาชิกและผู้บริโภคทั่วไปอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง

๒.๑๕ กำหนดให้สภาองค์กรของผู้บริโภคเสนอเรื่องผ่านสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี เพื่อให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาจัดสรรเงินอุดหนุนในลักษณะเป็นการจ่ายขาดที่เพียงพอต่อการดำเนินงานโดยอิสระของสภาองค์กรของผู้บริโภค

๒.๑๖ กำหนดให้สภาองค์กรของผู้บริโภคจัดให้มีการประเมินผลการดำเนินงานขององค์กร

๒.๑๗ กำหนดให้สภาองค์กรของผู้บริโภคจัดทำรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีเสนอต่อคณะรัฐมนตรี สภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภา เพื่อทราบ และเผยแพร่รายงานดังกล่าวให้ประชาชนทราบด้วย

๒.๑๘ กำหนดให้รัฐบาลจัดสรรเงินอุดหนุนเป็นการจ่ายขาดเพื่อเป็นทุนประเดิมให้แก่สภาองค์กรของผู้บริโภคเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าสามร้อยห้าสิบล้านบาทภายในกำหนดหกสิบวันนับแต่วันประกาศจัดตั้งสภาองค์กรของผู้บริโภค เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินการให้เกิดการรวมตัวกันขององค์กรของผู้บริโภคอย่างทั่วถึงและเกิดพลังอย่างแท้จริง ทั้งนี้ เนื่องจากผู้แทนมูลนิธิเพื่อผู้บริโภคเป็นผู้เสนอให้กำหนดไว้ แต่อย่างไรก็ดี คณะกรรมการฯ มีข้อสังเกตว่า การกำหนดจำนวนเงินไว้ชัดเจนตามอัตราที่กำหนดอาจมีผลกระทบต่อภาระงบประมาณ จึงเห็นว่าการพิจารณาจำนวนเงินดังกล่าว ควรให้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องพิจารณาตามความเหมาะสม

๓. บทบัญญัติที่คุ้มครองประชาชน

พระราชบัญญัติการจัดตั้งสภาองค์กรผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๖๒ มีสาระสำคัญเป็นการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการจัดตั้ง ขอบวัตถุประสงค์ โครงสร้าง การบริหารงาน การสนับสนุนการเงินแก่สภาองค์กรของผู้บริโภค ให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ตามมาตรา ๔๖ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ที่บัญญัติรับรองให้บุคคลมีสิทธิร่วมกันจัดตั้งองค์กรของผู้บริโภคเพื่อคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิของผู้บริโภค และองค์กรของผู้บริโภคดังกล่าวมีสิทธิร่วมกันจัดตั้งเป็นองค์กรที่มีความเป็นอิสระเพื่อให้เกิดพลังในการคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิของผู้บริโภค โดยหลักเกณฑ์และวิธีการจัดตั้ง อำนาจในการเป็นตัวแทนของผู้บริโภค และการสนับสนุนด้านการเงินจากรัฐ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ โดยเมื่อมีการจัดตั้งสภาองค์กรของผู้บริโภคตามพระราชบัญญัตินี้แล้ว จะมีองค์กรซึ่งเป็นตัวแทนของผู้บริโภคดำเนินงานคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิของผู้บริโภคอย่างมีพลัง และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น